

การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน *

Risk Management in Basic Education Schools

ดวงใจ ช่วยตระกูล **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อทราบแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การวิเคราะห์ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การวิเคราะห์แนวทางการบริหารความเสี่ยง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 283 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลคือผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่รับผิดชอบในเรื่องการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาจำนวน 1,415 คน การพิจารณาวิธีการได้มาซึ่งการบริหารความเสี่ยงใช้รูปแบบการอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างและแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปอร์เซ็นไทล์ (percentiles) การทดสอบค่า t (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) ทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (scheffe') การวิเคราะห์ตัวประกอบ (exploratory factor analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการเงิน ด้านความมั่นใจทางการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการบริหารจัดการความปลอดภัย โดยปัจจัยความเสี่ยงของสถานศึกษาในเมือง นอกเมืองและในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) แนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมไปถึงถ่ายโอนความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงินควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคีคือชุมชน ผู้ปกครองและผู้ประกอบการ ปัจจัยความเสี่ยง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เรื่อง การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมี อาจารย์ ดร. ศรียา สุขพานิช เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รศ.ดร.จิราวรรณ คงคล้าย, ผศ.ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

** กลุ่มพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม E-mail : aod932@yahoo.com

ด้านสิ่งแวดล้อมควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและมาตรการในการป้องกันความเสี่ยง รวมไปถึงถ่ายโอนความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยควรใช้วิธีการควบคุมและมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ในสถานศึกษา ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

Abstract

The objectives of this research were to find 1) the risk factors in basic education schools and 2) guidelines for the risk management in basic education schools. The research comprised of 3 phases: 1) analytical study to set the conceptual framework in risk management in basic education schools; 2) risk factors analysis in basic education schools; and 3) risk management analysis in basic education schools. The samples were 283 basic education schools, where the respondents were school directors, assistance school directors, teachers responsible for risk management or internal control in school, and basic education committees with the total of 1,415. The risk management in basic education schools was acquired via experts' references. The data collected by using document analysis, structured interviews, and questionnaires. The statistical data were analyzed by using frequency, percentage, mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), percentiles, t-test, one way ANOVA, factor analysis, and content analysis.

The research findings revealed that :

1. The risk factors in basic education schools consisted of five components; learning and teaching process, finance, confidence in education, environment, and safety management. The difference in risk factors between rural and urban area cluster by region was found at 0.05 level.

2. The guidelines for the risk management in each component were suggested as follows:

2.1 The risk in learning and teaching process should be reduced by risk control (treat) and risk transfer.

2.2 The risk in finance should be reduced by risk reduction / risk control (treat).

2.3 The risk in confidence in education should be reduced by risk control (treat) and community participation, parent and entrepreneurs.

2.4 The risk in environmental component should be reduced by risk control (treat) and risk transfer.

2.5 The risk in safety management should be reduced by risk control (treat) and participation with students, parents, personnel and community committees in schools and stakeholders.

บทนำ

การบริหารงานขององค์กรทุกประเภททั้งในส่วนองภาครัฐและภาคเอกชน ทุกองค์กรจะตั้งวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน เช่น เพื่อคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างผลกำไร เพื่อให้การให้บริการประชาชน เป็นต้น ไม่ว่าจะกำหนดวัตถุประสงค์ไว้เช่นใดก็ตามการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้มันจะไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้เพราะองค์กรมักจะประสบกับความเสี่ยงอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจปรากฏในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2550 : 11) ไม่ว่าจะเป็นความสูญเสียต่อทรัพย์สิน สูญเสีย โอกาส เสียเวลาดำเนินงาน สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทรัพยากรและพลังงานรวมไปถึงการส่งผลเสียต่อสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของทั้งบุคลากรและผู้รับบริการอีกด้วย(ธารชуда อมรเพชรกุล 2546 : 1) นอกจากนี้ยังพบ ความเสี่ยงจากสื่อต่าง ๆ มีการพาดหัวข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับเรื่องเสี่ยง – เจ็บ - เสียชีวิต ชีวิตถูกในรั้ว โรงเรียน กรณีข่าวสาวใหญ่บุกไล่แทงเด็กนักเรียนเซนต์โยเซฟ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตกอาคารเรียน หรือแม้แต่เด็กจมน้ำเสียชีวิตในสระน้ำของโรงเรียน ลูกโลกล้มทับเด็กนักเรียนเสียชีวิตในโรงเรียน ประตูลงเรียน ล้มทับเด็กนักเรียน เด็กนักเรียนถูกไฟฟ้าดูดเสียชีวิตในขณะที่ที่คณน้ำดื่มในโรงเรียนและอุบัติเหตุอีกมากมายที่เกิดขึ้น กับเด็กนักเรียนและเยาวชนในรอบปีที่ผ่านมาล้วนเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความเศร้าสลดให้แก่พ่อแม่ บุคคลใกล้ชิด และสังคมอย่างมาก (ผู้จัดการออนไลน์ 2548) กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานครได้ร่วมมือกับ ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และหน่วยงานอีกหลายแห่ง โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้ดำเนินการโรงเรียนปลอดภัย 20 แห่งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดในการ พัฒนาระบบการสร้างความปลอดภัย 6 ด้านด้วยกันคือ สิ่งแวดล้อม ระบบคุ้มครองการเดินทางไปกลับโรงเรียน การจัดกิจกรรมการศึกษา การสอนหลักสูตรความปลอดภัยและแผนฉุกเฉินในโรงเรียนและปัญหาการศึกษา คือการขาดบุคลากรฝ่ายสนับสนุนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูมีวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอนตามผลการ ประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (อดิศักดิ์ พลิตผลการพิมพ์และคณะ 2549 : 21-22)

นอกจากนี้สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้เลือกระดับความสำเร็จของการจัดทำระบบ บริหารความเสี่ยงเป็นหัวข้อการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการซึ่งเป็นตัวชี้วัด ที่ 17 ที่หน่วยงานในสังกัดต้องดำเนินการ และได้ปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการ กำหนดมาตรฐานการควบคุมภายในที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบ การควบคุมภายใน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2550 : 11) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ จะมีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยงแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่ามีการบริหารความเสี่ยง เพียงบางส่วน บางสถานศึกษาไม่ได้จัดทำการบริหารความเสี่ยงและบางสถานศึกษามีการจัดทำการบริหาร ความเสี่ยงแต่ไม่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาทั้งหมดเช่น บริหารความเสี่ยงเฉพาะด้านงบประมาณ โดยพบว่ามีความเสี่ยงในเรื่องของการทุจริตของเจ้าหน้าที่การเงิน การเรียกเก็บเงินไม่เป็นไปตามระเบียบ สถานศึกษา การจ่ายเงินโดยไม่ได้รับวัสดุ การจ่ายเงินซ้ำในรายการเดียวกัน การรับเงินโดยไม่บันทึก ลงบัญชีหรือการนำเงินสดไปจ่ายก่อนและขาดการตรวจสอบการรับจ่ายเงิน เป็นต้น (หน่วยตรวจสอบ ภายใน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 2550) จึงเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงใน สถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยง ให้ระดับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่สถานศึกษายอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2550 : 11)

ทั้งนี้หากสถานศึกษาไม่ดำเนินการบริหารความเสี่ยงให้ครอบคลุมงานในสถานศึกษาก็จะทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุพันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาได้ และจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยงให้ระดับความเสี่ยงและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่สถานศึกษายอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบโดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักของสถานศึกษาและเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการประจำปีของต้นสังกัด และเพื่อให้การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพครอบคลุมปัจจัยความเสี่ยงทางด้านการศึกษาในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดทฤษฎีของนักศึกษามาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะศึกษาถึงปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาและการพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการวิจัย

แผนแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ตรวจสอบสถานการณ์ไม่มีการทดลอง (The one shot non-experimental case study design)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งกีดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 32,186 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 387 แห่ง (กำหนดตามตาราง Yamane' 1970) ในระดับความเชื่อมั่น 95% โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 5 คน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนหรือผู้ที่รับผิดชอบการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรพื้นฐาน คือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน
2. ตัวแปรที่ศึกษา คือตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีตัวแปรดังนี้

2.1 ความเสี่ยงด้านการเงิน หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการจัดสรรงบประมาณ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ค่าใช้จ่ายรายหัว การจัดทำบัญชีการเงิน ใบเสร็จรับเงิน การใช้จ่ายเงิน เงินยืม การจัดทำทะเบียน การจัดทำรายงานการขอซื้อ ขอจ้าง การเขียนเช็คสั่งจ่าย

2.2 ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการดำเนินงานด้านการแนะแนว ความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน การประกันคุณภาพ การพัฒนาโรงเรียนและพฤติกรรมนักเรียน งานธุรการ การกำกับติดตาม การพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.3 ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องนโยบาย แผน พันธกิจ กลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา

2.4 ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ/ข้อบังคับ หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องวินัย การตรวจสอบภายใน/ควบคุมภายใน การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ/มาตรการ/ข้อกำหนดจากต้นสังกัด

2.5 ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี/การสื่อสาร หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.6 ความเสี่ยงด้านร่างกาย หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของบุคลากรในสถานศึกษา เช่น การลื่นหกล้ม การทำร้ายร่างกาย การได้รับบาดเจ็บภายในสถานศึกษารวมไปถึงสุขภาพและความปลอดภัยทางด้านร่างกาย

2.7 ความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์ ชื่อเสียง หมายถึง ชื่อเสียงของการจัดการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร การสอนของครู คุณภาพของนักเรียน การยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบต่อสถานศึกษา

2.8 ความเสี่ยงด้านการทุจริต หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องหลักฐานทางการเงินสูญหาย เอกสารทางการเงินถูกปลอมแปลง และการนำทรัพย์สินไปใช้ส่วนตัว

2.9 ความเสี่ยงด้านทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากร การนิเทศ การปฏิบัติงานของบุคลากร การโยกย้ายผู้บริหาร

2.10 ความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้

2.11 ความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษา หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องการร้องเรียน ความเชื่อมั่น/ความมั่นใจ ชุมชนรอบโรงเรียนไม่ได้มีความสำคัญต่อการร่วมมือในการพัฒนาระบบดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน การให้บริการวิชาการกับหน่วยงานภายนอกหรือชุมชน

2.12 ความเสี่ยงด้านข้อตกลงทางวิชาการ หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการทำกรบ้านน้อยหรือไม่มีการบ้าน การไม่ตรวจงาน/การบ้าน การเลิกเรียนกลางคัน การไม่สนใจการเรียนรวมถึงความผูกพันกับสถานศึกษา การให้รางวัลและการลงโทษ

2.13 ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความเสี่ยงในเรื่องความเสี่ยงภายนอกโรงเรียน ความเสี่ยงภายในโรงเรียน ความเสี่ยงภายในอาคารเรียน การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน การฝึกซ้อม/สอนวิธีการหลบภัยธรรมชาติ การเฝ้าระวังความเสี่ยง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. แบบสอบถามปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบในสถานศึกษา โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับตามวิธีของไลเคิร์ต นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 และนำไปทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 55 คน นำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบัค(Cronbach) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.969

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2551 โดยเก็บข้อมูลทั้ง 5 ภาค คือภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐาน ใช้การคำนวณค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ถือว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงใดก็แสดงว่าเป็นลักษณะการปฏิบัติที่ตรงตามสภาพที่เป็นจริงโดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1970) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.00 คะแนน หมายถึง ความถี่ที่เกิดขึ้นหรือมีผลกระทบต่อสถานศึกษามาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง ความถี่ที่เกิดขึ้นหรือมีผลกระทบต่อสถานศึกษาก่อนข้างมาก

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 คะแนน หมายถึง ความถี่ที่เกิดขึ้นหรือมีผลกระทบต่อสถานศึกษาน้อย

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้การวิเคราะห์ตัวประกอบ “EFA” (Exploratory Factor Analysis)

4. วิเคราะห์ความเสี่ยงและการจัดลำดับความเสี่ยง โดยเกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้แนวคิดของเบสท์ (Best) เป็นฐานในการวิเคราะห์ดังนี้

คะแนนจากผลคูณระหว่างค่าเฉลี่ยความเสี่ยงกับค่าเฉลี่ยผลกระทบอยู่ระหว่าง 6.25-9.00 คะแนน หมายถึง มีความเสี่ยงระดับมาก

คะแนนจากผลคูณระหว่างค่าเฉลี่ยความเสี่ยงกับค่าเฉลี่ยผลกระทบอยู่ระหว่าง 2.25-6.24 คะแนน หมายถึง มีความเสี่ยงระดับปานกลางหรือระดับค่อนข้างมาก

คะแนนจากผลคูณระหว่างค่าเฉลี่ยความเสี่ยงกับค่าเฉลี่ยผลกระทบอยู่ระหว่าง 1.00-2.24 คะแนน หมายถึง มีความเสี่ยงระดับน้อย

5. การวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานศึกษาที่อยู่ในเมืองและนอกเมือง ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยความเสี่ยงจำแนกตามภูมิภาคใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way ANOVA) และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะนำไปทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe')

6. เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบกลวิธีในการปฏิบัติ (Strategy Probe) ในการวิจัยอีกครั้งเพื่อมุ่งหวังถึงผลลัพธ์ในการได้มาซึ่งการบริหารความเสี่ยงโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

7. วิเคราะห์กลุ่มปัจจัยความเสี่ยงของสถานศึกษาในประเทศไทย กลุ่มปัจจัยความเสี่ยงของสถานศึกษาในแต่ละภูมิภาค และกลุ่มปัจจัยความเสี่ยงของสถานศึกษาในเมืองและนอกเมืองโดยการคำนวณเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentiles)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการศึกษปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่ามี 5 ปัจจัยความเสี่ยงคือด้านการเรียนการสอน ด้านการเงิน ด้านความมั่นใจทางการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงโดยผลการวิเคราะห์กลุ่มปัจจัยความเสี่ยงของสถานศึกษาในภาพรวมและแบ่งกลุ่มตามลักษณะพื้นที่ความเสี่ยงตามภูมิภาค ในเมือง และนอกเมืองพบว่าภาพรวมมีระดับความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 21.10 และเมื่อแบ่งกลุ่มตามภูมิภาคพบว่าภาคเหนือมีระดับความเสี่ยงมากที่สุดในปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 30.20 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับความเสี่ยงมากที่สุดในปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 31.00 ภาคกลางมีระดับความเสี่ยงมากที่สุดในปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 20.80 ภาคใต้มีระดับความเสี่ยงมากที่สุดในปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับความเสี่ยงมากที่สุดในปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 35.60 สำหรับสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีระดับความเสี่ยงมากที่สุดในปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 31.30 และสถานศึกษาที่ตั้งอยู่นอกเขตอำเภอเมืองมีระดับความเสี่ยงมากที่สุดในปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 21.20

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละภูมิภาคพบว่ามีปัจจัยความเสี่ยงที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมี

4 คู่ที่แตกต่างกันคือ ภาคเหนือมีปัจจัยความเสี่ยงแตกต่างกันกับภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัจจัยความเสี่ยงแตกต่างกันกับภาคกลาง ภาคใต้มีปัจจัยความเสี่ยงแตกต่างกันกับภาคกลางและภาคตะวันออก มีปัจจัยความเสี่ยงแตกต่างกันกับภาคกลาง สำหรับความแตกต่างของปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในเมืองและนอกเมืองพบว่าปัจจัยความเสี่ยงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงร่วมกับการถ่ายโอนความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงินควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการป้องกันความเสี่ยงและการมีส่วนร่วมของภาคี คือ ชุมชน ผู้ปกครองและผู้ประกอบการ ปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงร่วมกับการถ่ายโอนความเสี่ยง ปัจจัยความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยควรใช้วิธีการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงร่วมกับการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการวิจัยเรื่องการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีปัจจัยความเสี่ยง 5 ปัจจัยคือ

ด้านการเรียนการสอน พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้เสนอความเสี่ยงทางด้านการเรียนการสอนอันได้แก่ความเสี่ยงในด้านการวัดและประเมินผล กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร ตำราเอกสาร คุณภาพวิทยานิพนธ์ การคัดเลือกนิสิต สอดคล้องกับแนวคิดของสมชาย ไตรรัตน์ภิมย์ (2549 : 5) ที่ได้แบ่งความเสี่ยงด้านการดำเนินงานออกเป็น 5 ด้านคือความเสี่ยงด้านชื่อเสียง/การยอมรับ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ธุรกิจ ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี ความเสี่ยงด้านการดำเนินงานภายใน ความเสี่ยงด้านการบริหารงานผิดพลาดและการทุจริต สอดคล้องกับฝ่ายตรวจสอบความเสี่ยงและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2550) แบ่งความเสี่ยงในการดำเนินงานออกเป็นความเสี่ยงระบบข้อมูลสารสนเทศและความเสี่ยงบุคลากร สอดคล้องกับบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (2545 : 9-10) ที่กล่าวถึงระบบการทำงานและสิ่งสนับสนุนในการทำงาน ความเสี่ยงที่เกิดจากภายใน ความเสี่ยงกลยุทธ์การบริหารงานและนโยบายของผู้บริหารแต่ละคนไม่สอดคล้องกัน ฝ่ายบริหารมีอิทธิพลครอบงำการดำเนินงาน ความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายนอกในด้านการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบราชการกฎหมายหรือกฎระเบียบขององค์กร สอดคล้องกับเดวิด อัฟการ์ (David Apgar 2550 : 28-29) กล่าวถึงความเสี่ยงเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยครอบคลุมไปถึงความล้มเหลวในการควบคุมและทำตามข้อบังคับ ความล้มเหลวในการประสานความร่วมมือกับหุ้นส่วนธุรกิจ สอดคล้องกับคณะกรรมการตรวจสอบ

และสำนักตรวจสอบภายในองค์กร (Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission (COSO 2008) ที่นำเสนอความเสี่ยงด้านการดำเนินงานประกอบไปด้วยความเสี่ยงที่จะเกิด ความเสียหายอันเนื่องมาจากการกำกับดูแลกิจการที่ดีหรือขาดธรรมาภิบาลในองค์กรและการขาดการ ควบคุมที่ดี โดยอาจเกี่ยวข้องกับกระบวนการปฏิบัติงานภายในคน ระบบหรือเหตุการณ์ภายนอก ความเสี่ยงที่เกิดจากการกำหนดแผนกลยุทธ์ แผนดำเนินงานและนำไปปฏิบัติไม่เหมาะสมหรือไม่ สอดคล้องกับปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกอันส่งผลกระทบต่อการบริหารวิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือสถานะขององค์กร โดยแหล่งที่มาของความเสี่ยงด้านกลยุทธ์สามารถจำแนกได้ 2 ประเภทคือปัจจัย ความเสี่ยงภายนอกได้แก่ภาวะการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงนโยบายกระแสสังคม การเปลี่ยนแปลง ทางเทคโนโลยี ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมืองและปัจจัยความเสี่ยงภายใน ได้แก่ปัจจัยภายใน ที่องค์กรสามารถควบคุมได้แต่สามารถส่งผลกระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้แก่ โครงสร้างองค์กร กระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน ความเพียงพอของข้อมูล และเทคโนโลยีสำหรับการให้บริการ

ด้านการเงิน ความเสี่ยงที่เกิดจากการเบิกจ่ายงบประมาณไม่เป็นไปตามแผน งบประมาณ ถูกตัดงบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การจัดสรร ไม่พอเพียง ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ/ข้อกำหนด ประกอบด้วยความเสี่ยงที่เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติ ตามกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้หรือกฎระเบียบ หรือกฎหมายที่มีอยู่ไม่เหมาะสมหรือเป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติงานสอดคล้องกับเจมส์รอต (James Roth 2007) ได้นำเสนอความเสี่ยงทางด้าน กระบวนการ คุณภาพของการบริการ การทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ การไร้สมรรถภาพ การหยุดชะงัก ของธุรกิจ กลยุทธ์ในการดำเนินงานและเพื่อนร่วมงาน การหยุดชะงักของธุรกิจ ข้อมูลข่าวสาร คุณภาพ ของข้อมูล ความล้ำสมัยของข้อมูลและเทคโนโลยี ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ที่ครอบคลุมไปถึงลูกค้าและผู้ ที่เกี่ยวข้อง ลูกจ้าง การแข่งขัน ทรัพยากร การประสานงานและการสื่อสาร ความเสี่ยงทางด้านสินทรัพย์ ที่ครอบคลุมไปถึงการลงทุน การโกง การฉ้อฉล การขโมย การกระทำในทางที่ผิด การใช้สติปัญญาในการ ลงทุน สอดคล้องกับส่วนงานสาธารณสุขรัฐบาล สก๊อตแลนด์ (The Scottish Government Public Sector 2007) ที่กล่าวถึงความเสี่ยงในการดำเนินงาน /องค์กรในเรื่องความเสี่ยงที่เกี่ยวกับนโยบายการดำเนินงาน ข้อมูล ข่าวสาร ชื่อเสียง การโยกย้าย การใช้เทคโนโลยี โครงการ นวัตกรรม บุคลากร สุขภาพ และความปลอดภัย ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี/การสื่อสาร งบประมาณ การโกง การขโมย การประกัน เงินทุนและหนี้สิน สอดคล้องกับแนวคิดของสวอน ช้างฉัตรที่กล่าวถึงความเสี่ยงด้านเทคนิค โดยความเสี่ยงประเภทนี้เป็น ความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐาน การวิเคราะห์วิธีการดำเนินงาน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เทคโนโลยีที่นำมาใช้ยังเชื่อถือไม่ได้ สมาชิกทีมงานไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม ชื่อเสียง/ภาพลักษณ์ ของผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนและผลกระทบที่ตามมา สอดคล้องกับสถาบันการศึกษาจริยธรรม ความมั่นคงในการทำงานของอังกฤษ (Higher Education Institutions Ethics Integrity at work 2004 : 3-8) ได้เสนอความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี/การสื่อสารประกอบด้วยความเสี่ยงทางด้านความลับของข้อมูล ข้อตกลง

ในสัญญา รายงานหลักฐานเอกสาร การหลอกลวง การโกง การกระทำที่ไม่เหมาะสมในการปฏิบัติของผู้ทำสัญญา การใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม การละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ ความเสี่ยงด้านความขัดแย้ง การให้ตัวอย่างหนังสือรับรองหรือเอกสารอ้างอิงที่ผิด การแบ่งแยก การรบกวน การใช้อำนาจในการเกื้อกูลญาติมิตร ความไม่เหมาะสมของผู้บังคับบัญชา การใช้เวลาในทางที่ผิด ความไม่ปลอดภัยในการทำงาน ความเสี่ยงทางด้านบัญชี ความสำคัญของผู้ตรวจสอบบัญชี การบริจาคทรัพย์สิน การปลอมแปลงข้อตกลง รายงานเอกสารหลักฐาน การโกง การหลอกลวง การฉ้อฉล การเปิดเผยข้อมูลเอกสารหลักฐานที่ไม่เหมาะสมทางการเงิน การปฏิบัติของผู้ทำสัญญา การไม่เปิดเผยรายงานตามข้อเรียกร้อง การโต้ตอบกับสหพันธ์ทางการเงิน การขโมย การยักยอก การสูญเสีย การสิ้นเปลือง การใช้ในทางที่ผิดหรือความไม่เหมาะสมของแหล่งที่มา สอดคล้องกับ ธร สุนทรายุทธ (2550 :152) ได้กล่าวถึงการบริหารความเสี่ยงทรัพยากรมนุษย์ว่าในบรรดาทรัพยากรทั้งหลายต้องถือว่าทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญสูงสุดและถือว่าเสี่ยงมากที่สุดในระดับประถมและมัธยมศึกษาชั้นนั้นมักจะพบปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษาส่วนระดับอุดมศึกษาจะเป็นเรื่องของคุณภาพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย การพัฒนาและการฝึกอบรม การให้รางวัลและการลงโทษ ความเสี่ยงด้านการเงินที่ครอบคลุมถึงความปลอดภัยของเงินสดและทรัพย์สิน การทุจริตทางการเงิน การขาดงบประมาณ การใช้จ่ายเงินกับผลที่ได้รับ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยนอร์ทแคโรไลนา วิลมิงตัน (University of North Carolina Wilmington 2007) ที่นำเสนอความเสี่ยงในเรื่องของการแบ่งแยกบุคลากร การมอบหมายหน้าที่ๆ เท่าเทียม ลูกจ้างมีความประพฤติไม่เหมาะสม การละเมิดทางเพศ การคุกคามหรือความไม่เหมาะสมของผู้บังคับบัญชา ความไม่ปลอดภัยในสภาพการทำงานและการฝ่าฝืนการละเมิดหรือการคุกคาม ความเสี่ยงด้านบัญชีและการตรวจสอบ ข้อตกลง สัญญา การโกง การหลอกลวง การบริจาคเงินในทางที่ผิด การขโมย ยักยอกและความเสี่ยงเกี่ยวกับความสิ้นเปลือง สอดคล้องกับแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ (Economist Intelligence Unit 2007 : 6) ที่กล่าวว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นกิจกรรมแยกส่วนออกไปโดด ๆ หรือเป็นกิจกรรมพิเศษเช่น การบริหารความเสี่ยงด้านการเงินก็เป็นเรื่องของการเงินฝ่ายอื่นไม่เกี่ยวข้อง แนวคิดใหม่จะต้องบูรณาการโดยการบริหารความเสี่ยงร่วมกันและบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องมีระบบและรูปแบบที่ชัดเจน สอดคล้องกับเจริญ เจษฎาวัลย์ ได้นำเสนอความเสี่ยงการบริหารการเงินที่เกิดจากการสูญเสียรายได้ การมีรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การทุจริตทางการเงิน การบันทึกบัญชีผิดพลาด ความปลอดภัยของเงินสด

ด้านความมั่นใจทางการศึกษา สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเคลมสัน (Clemson University and Communities In Schools 2007) ที่ได้เสนอความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการดูแลนักเรียนในโรงเรียน การแลกเปลี่ยนในการให้บริการทางการศึกษาและการมอบหมายหน้าที่

ด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum 2007 : 6) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศภายในและภายนอก ความเสี่ยงของน้ำ ภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดจากพายุ ภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดจากแผ่นดินไหว ภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดจากอุทกภัย

ด้านการบริหารความปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดของลอราและแดเนียล (Laura and Diane 1997 : 2) ที่ได้กล่าวถึงความเสี่ยงในการผิดระเบียบของนักเรียนในสถานศึกษา

2. แนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนพบว่าควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมถึงการถ่ายโอนความเสี่ยง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของเวสเตอร์แมน (Westerman 2006 : 336) ซึ่งศึกษางานวิจัยเรื่องการบริหารความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่อความจำเป็นในคุณค่ากลยุทธ์ทางธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่าความเสี่ยงทางด้านเทคโนโลยีมี 6 ด้านด้วยกันคือโดยความเสี่ยงอันดับแรกคือเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานที่ประกอบด้วยการบริหารองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ระดับมาตรฐาน อายุและความทันสมัยของเทคโนโลยีรวมถึงประโยชน์การใช้และข้อมูลข่าวสารประกอบด้วยความปลอดภัยของข้อมูล ระดับของข้อกำหนด ความซับซ้อนของโครงสร้าง นอกจากนี้ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแล้วความเสี่ยงด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็เช่นเดียวกันถึงแม้ว่าส่วนใหญ่มีโอกาที่จะเกิดความเสี่ยงและผลกระทบอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงแล้วยังพบว่าการขาดเจ้าหน้าที่ ๆ รับผิดชอบงานธุรการโดยเฉพาะเป็นความเสี่ยงอันดับแรกที่จะต้องนำไปวางแผนปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงก่อน รองลงมาคือครูที่มีความรู้ความสามารถออกสอดคล้องกับบทความของสุรัช เทียนขาว (2548 : 10) ที่กล่าวถึงสภาพจริงของปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นพบว่าสถานศึกษาการขาดบุคลากรฝ่ายสนับสนุน (non-teaching staff) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นับว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องเร่งรัดแก้ไข เนื่องจากคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในประเทศโดยรวมจากการประเมินผลจากสำนักต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษา ยังอยู่ในลำดับกลาง ๆ ไปท้าย ๆ ในระบบ ranking แม้ว่าเราจะดำเนินการปฏิรูปครูด้วยระบบต่าง ๆ ทั้งการผลิตครู การพัฒนาครู การกำหนดมาตรฐานด้านครูและการให้รางวัลตอบแทนก็ตามแต่การปฏิบัติจริงของครูในโรงเรียนต่าง ๆ จะต้องทำงานในส่วนงาน 2 ส่วนคือส่วนงานสนับสนุนและส่วนงานสอนครูต้องทำเองทั้งหมดทุกภารกิจพูดง่าย ๆ ก็คือครูจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการในเวลาเดียวกันกับเป็นผู้สอน ทำให้ไม่มีเวลาในการออกแบบการสอนเตรียมการสอน พัฒนาเด็กและบริการวิชาการแก่เด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดกลางและเล็กเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างเร่งด่วนค่อนข้างมากที่รัฐบาลจะต้องจัดหาคนไปทำงานด้านการสนับสนุนให้กับโรงเรียนทุกแห่ง สำหรับความเสี่ยงในเรื่องของการกำกับและติดตามการวัดและประเมินผล และความเครียดในการปฏิบัติงานถึงแม้ว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยก็ตามแต่มีหลายประเด็นที่มีระดับโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและระดับผลกระทบอยู่ในระดับค่อนข้างมากซึ่งในการบริหารความเสี่ยงจำเป็นที่จะต้องบริหารจัดการก่อนประเด็นอื่น ๆ คือการลาออกกลางคันของนักเรียน อันเนื่องมาจากการย้ายติดตามครอบครัว การตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบ ความเครียดในการปฏิบัติงาน อันเนื่องมาจากเคยประสบปัญหาความยุ่งยากเกี่ยวกับการระงำนนอกเหนือจากงานสอน ความเครียดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในการทำงานและความเครียดที่เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของครูกับผู้บริหาร

ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงินพบว่าควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงและเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของประกอบ กุลเกลี้ยง (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง“รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันคอร์รัปชันในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ลุกลามไปสู่สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐมีความสลับซับซ้อนและยากแก่การตรวจสอบเช่น การเรียกการรับหรือยอมรับเงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยมิชอบ การเบียดบังยกยอกหรือนำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัวโดยทุจริต การเบิกจ่ายเงินงบประมาณไม่โปร่งใส การเบิกจ่ายเงินนอกงบประมาณไม่โปร่งใส การดำเนินการจัดซื้อจัดสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมีจ้างไม่โปร่งใส โดยผลการวิจัยพบว่าการคอร์รัปชันยังมีปรากฏในสังคมไทยและในความซับซ้อนยากแก่การตรวจสอบเนื่องจากวัฒนธรรมของคนไทยและข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการจัดโครงสร้างสถานศึกษาไม่สอดคล้องต่อภารกิจที่เปลี่ยนไปสู่การกระจายอำนาจสอดคล้องกับสถาบันการศึกษาจริยธรรมความมั่นคงในการทำงานของอังกฤษ (Higher Education Institutions Ethics Integrity at work 2004 : 3-8) ที่พิจารณาถึงการบริหารความเสี่ยงทางการเงินโดยพบว่าประเด็นในการบริหารจัดการความเสี่ยงในลำดับต้น ๆ คือความเสี่ยงทางด้านบัญชี/ความสำคัญของผู้ตรวจสอบบัญชี การบริจาคทรัพย์สิน การปลอมแปลง ข้อตกลง รายงาน เอกสารหลักฐาน การโกง การหลอกลวง การฉ้อฉล การเปิดเผยข้อมูลเอกสารหลักฐานที่ไม่เหมาะสมทางการเงิน การกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือการได้มาซึ่งของสมนาคุณ การกระทำที่ไม่เหมาะสมในการบรรจุ การปฏิบัติของผู้ทำสัญญา การไม่เปิดเผยรายงานตามข้อเรียกร้อง การโต้ตอบกับสหพันธ์ทางการเงิน การขโมย การยกยอก การสูญเสีย การสิ้นเปลือง การใช้ในทางที่ผิดหรือความไม่เหมาะสมของแหล่งที่มา สอดคล้องกับคณะกรรมการตรวจสอบและสำนักตรวจสอบภายในองค์กร (Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission (COSO 2008)) ที่กล่าวถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการเงิน (financial risk) ว่าความเสี่ยงที่ควรพิจารณาในลำดับต้น ๆ คือความเสี่ยงที่เกิดจากการเบิกจ่ายงบประมาณไม่เป็นไปตามแผน งบประมาณถูกตัด งบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การจัดสรรไม่พอเพียง

ปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาพบว่าควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของภาคีคือ ชุมชน ผู้ปกครองและผู้ประกอบการ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของโคโรมสกี (Koromski 2004) ที่ได้ศึกษาถึงความเสี่ยงในบริบทของการศึกษาว่าเป็นความเสี่ยงที่ใช้สำหรับการรักษาสภาพทางการเงินที่เป็นผลที่เกิดจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในลักษณะที่มีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยเฉพาะเรื่องของการฟ้องร้องต่าง ๆ มักจะทำให้เจ้าหน้าที่ต้องสูญเสียเงินไปและสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลเบลลิวด์ (Bellevue Hospital Medical college 2550) ที่พบว่า การฟ้องร้องระหว่างนักเรียนกับวิทยาลัยแห่งหนึ่งซึ่งเป็นข้อสัญญาที่มีลักษณะธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อตกลงในการรับสมัครเรียนของวิทยาลัย และในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาจำนวนคดีต่าง ๆ ในศาลที่เกี่ยวข้องกับ

การศึกษาและข้อหาในการละเมิดข้อตกลงกับนักศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างน่าตกใจ ดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีความรอบคอบ จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ในเรื่องของการบริหารความเสี่ยงให้มากยิ่งขึ้น

ปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมไปถึงการถ่ายโอนความเสี่ยง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงแล้วสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเฟนเซลและโอ'เบรนนัน (Fenzel and O'Brennan 2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความเสี่ยงของเด็กชาวอเมริกันที่อาศัยอยู่ในแอฟริกาต่อบรรยากาศแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่มีผลต่อโรงเรียนซึ่งเป็นการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยบรรยากาศในโรงเรียนกับแรงจูงใจและการดำเนินการทางวิชาการเป็นสิ่งเปราะบาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชาวอเมริกันที่อาศัยอยู่ในแอฟริกาที่อยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงผลการศึกษาพบว่าเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อมูลการวิจัยสนับสนุนโมเดลที่กำหนดและเสนอแนะถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี น่าสนใจและเพลิดเพลินใจและควรมีข้อตกลงทางวิชาการระหว่างนักเรียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสำคัญต่อบทบาทของครูในการสร้างบรรยากาศเช่นเดียวกัน

ปัจจัยความเสี่ยงด้านการบริหารจัดการความปลอดภัย พบว่าควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของประกอบ กุลเกลี้ยง (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันคอร์รัปชันในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐซึ่งพฤติกรรมคอร์รัปชันได้กล่าวถึงการใช้เอกสารปลอม การใช้เวลาราชการไปหาประโยชน์แก่ตนเอง การออกคำสั่งสถานศึกษาที่ขัดต่อระเบียบกฎหมาย การละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ การพิจารณาความดีความชอบขัดต่อหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนด สอดคล้องกับคณะกรรมการตรวจสอบและสำนักตรวจสอบภายในองค์กร (Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission (COSO 2008)) ที่กล่าวถึงการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ (compliance risk) ซึ่งความเสี่ยงที่เกิดจากการไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้หรือกฎระเบียบหรือกฎหมายที่มีอยู่ไม่เหมาะสม หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเป็นลำดับต้น ๆ ที่จะต้องบริหารจัดการความเสี่ยงต่อไป

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลดมูลเหตุและเพิ่มคุณค่าในแต่ละโอกาสที่สถานศึกษาจะเกิดความเสี่ยงให้ระดับความเสี่ยงและขนาดของความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อยู่ในระดับที่สถานศึกษายอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบโดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจหลักของสถานศึกษา และจาก

ข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการ ควรนำผลวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในระดับนโยบายเพื่อเป็นการปรับปรุงและกำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาทุกแห่งอย่างทั่วถึง

3. สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาโดยเฉพาะและนำแนวทางในการบริหารความเสี่ยงจากการวิจัยในแต่ละด้านมาเป็นแนวทางการดำเนินงานโดยมีระบบการกำกับติดตามความเสี่ยงในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำข้อค้นพบที่เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารสถานศึกษาต่อไป เช่น

4.1 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเมือง มีปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมสูงสุด ซึ่งลำดับความสำคัญที่จะต้องพิจารณาบริหารจัดการก่อนเป็นอันดับแรกคือสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวกับร้านเกมส์/อินเทอร์เน็ต แหล่งยาเสพติด ร้านจำหน่ายสุรา/บุหรี่ให้แก่เด็กและแหล่งมั่วสุม สิ่งแวดล้อมภายในที่เกี่ยวกับสายไฟ ปลั๊กไฟที่ใช้งานเกิน 10 ปี

4.2 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกเมืองมีปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนสูงสุด ซึ่งลำดับความสำคัญที่จะต้องพิจารณาบริหารจัดการก่อนคือเทคโนโลยีสารสนเทศ วิธีการสอน ลักษณะผู้สอน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวัดและประเมินผล และความเครียดในการปฏิบัติงาน

4.3 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคเหนือและภาคใต้มีปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนสูงสุด ซึ่งลำดับความสำคัญที่จะต้องพิจารณาบริหารจัดการก่อนเป็นอันดับแรกคือเทคโนโลยีสารสนเทศ วิธีการสอน ลักษณะผู้สอน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวัดและประเมินผล และความเครียดในการปฏิบัติงาน

4.4 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางมีปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมสูงสุด ซึ่งลำดับความสำคัญที่จะต้องพิจารณาบริหารจัดการก่อนเป็นอันดับแรกคือสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวกับร้านเกมส์/อินเทอร์เน็ต แหล่งยาเสพติด ร้านจำหน่ายสุรา/บุหรี่ให้แก่เด็กและแหล่งมั่วสุม สิ่งแวดล้อมภายในที่เกี่ยวกับสายไฟ ปลั๊กไฟที่ใช้งานเกิน 10 ปี

4.5 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออก มีปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาสูงสุด ซึ่งลำดับความสำคัญที่จะต้องพิจารณาบริหารจัดการก่อนเป็นอันดับแรกคือระบบการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ความสำคัญของชุมชนในการให้ความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษาและการฟ้องร้องสถานศึกษา/ครู/ผู้บริหาร ผ่านศาลปกครอง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. การบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ แผนปฏิบัติราชการประจำปี 2550 [Online] 20 พฤศจิกายน 2550. Available from <http://www.hidtiep.go.th/articles/phan11.doc>.
- เจริญ เจษฎาวัลย์. การบริหารความเสี่ยง. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : บริษัท พอดี จำกัด, 2548.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “เอกสารประกอบการประชุมการบริหารความเสี่ยงและวางระบบการควบคุมภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. เมษายน 2550.
- เดวิด อฟการ์. รู้ทันความเสี่ยง. แปลโดย วีรวิทย์ มามะศิรินันท์ และณัฐยา สันตระกูลผล. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด, 2550.
- ธารชуда อมรเพชรกุล. “การพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงในส่วนการพัสดุ สำนักบริหารแผนและการคลัง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ทร สุนทรายุทธ. การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด, 2550.
- ประกอบ กุลเกลี้ยง. “รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันคอร์รัปชันในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.
- ฝ่ายตรวจสอบความเสี่ยงและเทคโนโลยีสารสนเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย. ปัจจัยเสี่ยง. [Online] 22 พ.ย. 2550 Available from <http://www.capital.sec.or.th2/wbapp/corpfina/datafile/sb/20060076T04.doc>
- นฤมล สอาดโคม. การบริหารความเสี่ยงองค์กร. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด, 2550.
- อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก : เด็กกับความปลอดภัย. 2548, [Online], www.csip.org/csip/autopage/file/monjunuary2007-11-35-24safety.
- สงวน ช้างฉัตร. การบริหารความเสี่ยงของโครงการ. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2547 [Online] <http://www.netcomuk.co.uk.13>.
- สุรัช เทียนขาว. “ข่าวปฏิรูปการศึกษา”. มติชนรายวัน 9878, 27/03/2548, 10.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. โปรแกรมคอมพิวเตอร์คัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงวัยรุ่น. 2548 [Online], www.dmh.go.th/sty_libnews/view.asp 25/8/2550.
- สมชาย ไตรรัตน์ภิมย์. “การบริหารความเสี่ยง”. เอกสารประกอบการบรรยาย : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.
- หน่วยตรวจสอบภายใน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. 26 October 2007 [Online] <http://www.chiengrayedu.go.th/50/news/lisk.doc>.
- อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์ และคณะ. เอกสารประกอบโรงเรียนคุ้มครองเด็ก กิจกรรมห้องเรียนครู, 2549 [Online] www.safekidsthailand.com/safekids/autopage/file/ TueOctober2006-16-22-21.doc.
- แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส (บริษัท,มหาชน). สำนักตรวจสอบภายในและฝ่ายพัฒนาบุคลากร. กรุงเทพฯ : บริษัทแอดวานซ์อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด, 2545.

ภาษาอังกฤษ

- Bellevue Hospital Medical college. Risk Management [Online]. Accessed 12 December 2550.
Available from <http://www.ndcourts.com>.
- Clemson University and Communities in Schools. Risk Factor Domains and Categories, [Online].
Accessed 22 December 2007. Available from http://www.dropoutprevention.org/resource/major_reports/communities_in_schools/Dropout.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), Enterprise risk management – Integrated framework [Online]. Accessed 10 January 2008 .Available from <http://www.COSO.org/publications.htm>.
- Economist Intelligence Unit Anderson & A. Managing Business Risk An Integrated Approach.
India : Universities Press, 1999.
- Fenzel and O'Brennan. Educating At-Risk Urban African Children : The Effects of School Climate on Motivation and Academic Achievement, Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL, April 12, 2007.
- Higher Education Institutions Ethics Integrity at work. Higher Education Risk Factors and Definitions 2004 [Online]. Accessed 22 December 2007. Available from http://www.hccs.edu/hccs/system%20Home/Departments/Internal_Audit/Risk%20Assessment%20P2Ethicspoint.pdf.4.
- Komoroski, Karen. Risk Management : A Study of Grade Appeals For Clinic Performance in a Professional Program. "The BOARD of Public Education Agenda." August 2004.
- Laura and Diane. "Factors associated with early risk for school-aged children living in rural poverty" Educational Resources information Center (ERIC), (October 1997) : 2.
- Roth, James. Categorizing risk : Risk categories help users identify, understand, and monitor their organizations' potential risks-Risk Watch. [Online]. Accessed 22 December 2007.
Available from http://findarticles.com/p/articles/mi_m4153/is_2_59/ai_85014799.
- Scott, Solberg, V. and others. Classifying at risk high school youth : the influence of exposure to community violence and protective factors on academic Career Development Quarterly, Hispanic Americans (June 1, 2007) : 23
- The Scottish Government Public Sector, Risk Management:Annex3 [Online] Thursday, November 22, 2007 from <http://www.scotland.gov.uk/topics/Government/Finance/spfm/riskannex3>.
- University of North Carolina Wilmington, Internal Audit Office Summary of Higher Education Risk Factors [Online] accessed 22 December 2007 from <http://www.uncw.edu/ia/RiskFactors.htm>.
- Westerman, George. IT Risk Management : From IT Necessity to Strategic Business Value, Center for information systems research, Sloan School of Management, December 2006.
- World Economic Forum. Global Risks 2007 : A Global Risk Network Report Switzerland, 2007.